

- 6** ... V zadnjih letih se tovrstni trajnostni razvoj izpostavlja predvsem kot vprašanje, kako naj družba in gospodarstvo zagotavlja zadovoljitev temeljnih človekovih potreb, da se bo kakovost naravnega okolja ohranila oz. še povečala. Eden od možnih odgovorov je premislek o načinu življenja, ki bo v današnji in po vsej verjetnosti tudi jutrišnji porabniški družbi postal občutljivejši za soljudi in naravno okolje. ...

- 25** ... Tomaž Voršič je izjemno uspešen mlajši udeleženec izobraževanja odraslih. Iz osipnika, ki je brez pravega življenjskega smisla prebija čas na mestnih ulicah, se je po prvih učnih uspehih preobrazil v povsem novo osebnost. Prej prestrašen, raztresen in neorganiziran deluje zdaj umirjeno in samozavestno, ima realno postavljene življenjske cilje, ki jih z vztrajnostjo, vedoželjnostjo in doslednostjo tudi uspešno dosega. ...

- 27** ... Z nasiljem med ljudmi je kakor z neurjem v naravi: ko sovpadе dovolj pogojev, ki povzročajo vremensko ujmo, se le-ta razvije; ko se v družbi uresničijo razmere, ki sprožajo nasilje, do njega pride. Razen, če se vsaj eden od udeleženi ni že prej zavestno opredelil za nenasilje in se z vztrajno vajo usposobil na nasilje odgovoriti nenasilno. To je tema današnjega razmišljanja o nasilju: Ali je mogoče ustaviti že sproženo nasilje in kako? ...

- 38** ... Otroku postavimo meje, ki jih moramo dosledno upoštevati. Jasno definirajmo, kaj mora storiti najprej; to so seveda šolske in obšolske obveznosti, sledi delo doma, pomoč staršem, ki je zadnje čase povsem zanemarjena, in šele potem ima otrok lahko svoj zaslužen prosti čas, v katerem lahko počne, kar hoče, če seveda s tem ne škoduje sebi in svoji okolici. Upam si celo trditi, da je otrok izbral dobro, če je izbral internet, računalniške igrice in televizor. ...

- 43** ... Evropski okoljevarstveni projekt Okolje gradi mostove povezuje mlade iz šestih evropskih držav. Štiriintrideset nemških šol je povezanih s 34 šolami s Poljske, Slovaške, Češke, Madžarske in iz Slovenije. Vsaka šola ima svojo šolo partnerico. Dijaki obeh šol se v vsakem šolskem letu obiščejo in kot pravi novinarji raziskujejo okoljevarstveno temo. Rezultat raziskovanja so časopisni članki, objavljeni v uglednih časopisih. ...

Uvodnik

- 1 Silvo Šinkovec: Ena stroka

V žarišču: Trajnosten razvoj

- 3 Petra Javrh: Trajnosten razvoj
4 Dejan Hozjan: Človeškost v harmoniji z naravo
6 Tadej Strehovec: Trajnosten človek
8 Hedvika Dermol Hvala: Postavljanje kritičnih vprašanj
10 Nika Golob: Smiselni aktivizem
12 Barica Marentič Požarnik: Razširitev okoljske vzgoje
15 Dušan Jamšek: Vzgoja za ravnanje
17 Petra Javrh: Možen model TR-šole

Naš pogovor

- 19 Petra Javrh: Andreja Barle Lakota: Krhek prostor med politiko in stroko

Biti vzgojitelj

- 22 Erika Ašič: Pedagoški nagrajenci 2007
25 Sonja Pungertnik: Nikoli ni prepozno

Biblična stran

- 26 Viljem Lovše: Zrenje ali kontemplacija Božje besede

Razredništvo

- 27 Marjan Žveglič: Ustaviti plazeče nasilje
29 Andreja Turšič: Teorija o več inteligencah

Starši

- 31 Benedikt Lavrih: Leto družine
33 PN: Družina na piedestalu
34 Marjeta Longyka: Razvajenka
35 Nika Cerar: Informacijski kanali

Vzgojna področja

- 36 Milček Komelj: Svetišče otroškega spomina
38 Živana Janič: Je res tako slabo?

Prostovoljno delo

- 40 Sašo Kronegger: Izobraževanje prostovoljk in prostovoljcev
41 Anja Gantar: Prostovoljno delo v vrtcu
42 Rajka Širca: Prostovoljka v Domu starejših občanov

Izkušnje

- 43 Sabina Konc: Skrb za okolje povezuje mlade
44 Nada Rajtman: Porajajoča se pismenost
45 Mira Mikec: Program ekonomski tehnik in trgovcev

Prebrali smo

Iz življenja DKPS

Napovedni koledar

Letno kazalo 2007

Summary

Avtorji

Trajnostni razvoj

 Petra Javrh

Novo razumevanje globalizacije zaznamuje tudi gibanje za trajnostni razvoj. To je obsežna akcija, ki se lahko meri z drugimi največjimi in najširšimi gibanji UNESCO, Svetovne zdravstvene organizacije in ostalih mednarodnih organizacij, kar kažejo pomembni mednarodni dokumenti, sprejeti v tem desetletju. Nastali so kot plod prizadevanja držav in politikov, ki so spoznali nujnost dejavnega združevanja moči in sredstev, da bi ohranili planet in tudi prihodnjim rodovom zagotovili bodočnost.

Trajnostni razvoj "zadovoljuje potrebe sedanjih generacij, ne da bi ogrozil možnosti prihodnjih generacij, da bodo tudi te lahko zadovoljevale svoje potrebe" (Our common future, Svetovna komisija za okolje in razvoj, 1987). Definicij je več in prispevki v žarišču prinašajo nekaj vidikov. Najbolj splošno definicijo podaja listina Združenih narodov Desetletje vzgoje za trajnostni razvoj 2005–2014: "Vzgoja za trajnostni razvoj je vseživljenjsko prizadevanje, ki spodbuja posameznike, institucije in družbe, da gledajo na jutri kot na dan, ki pripada vsem nam – ali pa ne bo pripadal nikomur".

Gibanje dobiva svetovne razsežnosti. Slovenija se je vanj na ravni države vključila pred dvema letoma, na posameznih področjih pa imamo že dolgoletne praktične izkušnje. Trenutno poteka pri nas več raziskav, ki se vežejo na temo trajnostnega razvoja, na državni ravni deluje več komisij, ki pripravljajo strokovne podlage, minister za šolstvo je junija sprejel dokument *Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja*, izšel je priročnik s primeri dobrih praks, opredeljeni so kriteriji kakovosti, spomladi naj bi izvedli mednarodno konferenco o vprašanju novih konceptov v šolstvu, potrebno bo sprejeti vrsto operativnih odločitev ... Vprašanje pa je, kako idejo kakovostno vnesti čim širše v šolski prostor in se čim bolj izogniti pristopu reforme, ki glede na številne raziskave praviloma ne daje dolgoročno dobrih rezultatov, ter kako se posledično izogniti izgorevanju preobremenjenih učiteljev. Kako torej?! Z vzgojnim načrtom šole, ki bo kre-

pil vrednote, in učnim načrtom, ki bo poudarjal vsebine, vezane na trajnostni razvoj. Za to je potreben daljši proces iskanja, zorenja in nenehnega preverjanja, ali je smer razvoja trajnostna.

Članki pokažejo, da je v našem kulturnem prostoru marsikaj dobro zastavljeno ter da imajo šole veliko izkušenj s posameznimi vidiki trajnostnega razvoja. Nekateri izjemno angažirani posamezniki že delujejo v smeri te vizije, pa tega tako niti ne poimenujejo. Večletno vnašanje elementov je, kot ugotavljajo, vplivalo na način delovanja šol in didaktiko, a to ni dovolj. Opozorili bomo na pomanjkanje metodičnih možnosti za celostno poučevanje, kakršnega zahteva razumevanje pomena trajnosti. Priporočila o raznolikosti metod poučevanja je v sedanjem dokaj togem sistemu predmetov še najlažje doseči z obliko projektnega tedna ali naravoslovnih dni. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj v šoli pa zahteva veliko več od tega. Načela prenovljene 'razširjene' okoljske vzgoje, ki je le eden od vidikov trajnostnega razvoja, kažejo naslednji nujni korak – usposabljanje učiteljev. Vzgoja za trajnostni razvoj odseva tudi skozi prevladujoče načine komuniciranja, ki naj bi bilo dinamično, spodbujalo naj bi nove načine kritičnega razmišljanja in zastavljanje vprašanj. Tudi to je trajnostni razvoj – antične veščine, preslika-

ne v naš čas, v naše potrebe. Vidik medgeneracijskega učenja nas ponovno spomni na pomen poslušanja, tudi učiteljevega poslušanja učencev. Nagovorilo nas bo razmišljanje pedagoga z dvajsetletnimi izkušnjami, ki se vzpenja od podatkov k neizbežnim zaključkom o ogroženosti človeka in planeta, a vendar ne ostaja v strahu in zaskrbljenosti. Pogled usmerja v ravnanje, v vsakdanjik, k učitelju, ki je lahko zgled in model za učence. Šele konkretne akcije povezovanja mladih iz različnih držav prinašajo okus praktične izkušnje traj-

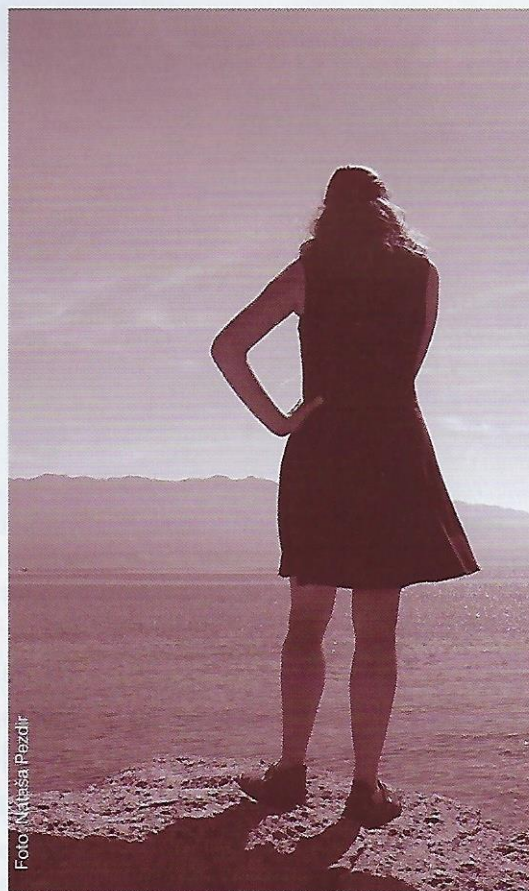

Foto: Metka Pexdir

nostno naravnega življenja in njegove mnogostranske odmeve. Kljub morebitnim pomanjkljivostim je projektno življenje po šolah polno navdušenja, novih spoznanj. To pa je naš skupni cilj, kajne?

Človeškost v harmoniji z naravo

Koncepcija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj

 Dejan Hozjan

Da je koncept vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj pomemben, smo se v Sloveniji začeli zavedati že zgodaj. Vendar gre ob tem poudariti, da so bile v slovenskem šolskem sistemu teme s področja trajnostnega razvoja vključene predvsem zaradi ozaveščenih in vizionarskih posameznikov. Projekti s področja trajnostnega razvoja (EKO šole, Zdrave šole, projekti Skritega zaklada, projekti pri UNESCO, UNICEF itd.) so posredno vplivali tudi na spremenjen način delovanja šol in na didaktiko. Vendar to ni dovolj. Treba se je bilo lotiti sistematičnega razvoja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj.

Mednarodni dokumenti

Področje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj se je v zadnjem času razmahnilo zlasti po zaslugi OZN, ki je obdobje od 2005 do 2014 razglasil za desetletje trajnostnega razvoja. Ob tem je nastalo več mednarodnih dokumentov, med drugim Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj pod okriljem UNECE, ki je bila sprejeta marca 2005 na srečanju ministrov za izobraževanje in okolje v Vilni. Smoter te strategije je v vzpodbujanju držav članic

UNECE, da bi razvile vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj ter ga vgradile v svoje sisteme formalnega izobraževanja, in sicer v vse ustrezne predmete ter v neformalno in priložnostno izobraževanje. To naj bi ljudem dalo znanje in veščine, potrebne za trajnostni razvoj, okrepilo njihovo usposobljenost in samozavest ter povečalo njihove možnosti prizadevanja za zdravo in produktivno življenje, ki bo usklajeno z naravo ter bo upoštevalo družbene vrednote, enakopravnost med spoloma in kulturno raznolikost (Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj, 2005: 4).

Smernice – od predšolskega do douniverzitetnega izobraževanja

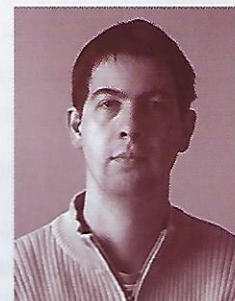
Na osnovi Strategije vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj je Ministrstvo za šolstvo in šport letos sprejelo Smernice za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja (odslej: Smernice). Osnova zanje so bili predlogi Programske skupine za trajnostni razvoj vzgoje, v katero so

bili vključeni predstavniki različnih ministrstev (Ministrstva za okolje in prostor, Ministrstva za zdravje, Ministrstva za kulturo, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve itd.), služb, nevladnih organizacij in civilne družbe.

V Smernicah je bilo treba poudariti, da vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj ni le dodatek k sedanjemu splošnemu izobraževanju, niti ni njen cilj zgolj in samo varovanje narave, temveč je obsežen, celovit, skladen pedagoški proces, ki vključuje odnos med človekom in naravo ter odnose med ljudmi; vodi do razumevanja vsestranske zveze med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom ter soodvisnosti ljudi, ki živijo v različnih delih sveta, poleg tega pa skuša dejavno in tvorno reševati sedanja ter prihodnja okoljska in družbena vprašanja človeštva.

V Smernicah so izpostavljena ključna področja trajnostnega razvoja, in sicer: državljanstvo, etika, odgovornost v krajevnem in mednarodnem kontekstu, demokracija, vladanje, pravičnost, varnost, človekove pravice, zmanjšanje revščine, zdravstvo, enakost spolov, kulturna raznovrstnost, razvoj podeželja in mest, gospodarstvo, proizvodni in potrošniški vzorci, skupna odgovornost, varstvo okolja, upravljanje naravnih virov ter biološka in krajinska raznovrstnost (Smernice za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj od predšolskega do douniverzitetnega izobraževanja, 2007: 4).

Na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj je bilo že veliko narejene-

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj je obsežen, celovit, skladen pedagoški proces, ki vključuje odnos med človekom in naravo ter odnose med ljudmi; vodi do razumevanja vsestranske povezave med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom ter soodvisnosti ljudi, ki živijo v različnih delih sveta, poleg tega pa skuša dejavno in tvorno reševati sedanja ter prihodnja okoljska in družbena vprašanja človeštva.

ga, vendar ostajajo cilji Smernic osnova, ki naj bi tudi v prihodnje prispevala k uresničevanju sistematičnega razvoja vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Ti so:

- zagotoviti normativne osnove, ki podpirajo vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj;
- usposobiti strokovne delavce za to področje;
- zagotoviti ustrezna didaktična in druga gradiva;
- pospešiti raziskave in razvoj vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj;
- okrepiti sodelovanje vseh dejavnikov na področju vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj na vseh ravneh (državna, pokrajinska in občinska) (Prav tam: 5).

Uresničevanje prej omenjenih ciljev na področju vzgoje in izobraževanja je možno po določenih načelih. V Smernicah so izpostavljena naslednja:

- načelo odgovornega ravnanja do sebe, družbenega in naravnega okolja;
- načelo obravnave trajnostnega razvoja z vidika etičnih razsežnosti;
- načelo spoštovanja človekovih pravic;
- načelo integrativnosti elementov vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (povezovanje okoljskih, gospodarskih in socialnih vprašanj);
- načelo celostnega pristopa vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj;
- načelo sistemskega, kritičnega in usvarjalnega razmišljanja o trajnostnem razvoju;
- načelo ozaveščanja o trajnostnem razvoju;
- načelo vseživljenjskega učenja za trajnostni razvoj celotne populacije;
- načelo partnerstva na lokalnem, regionalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju oziroma načelo socialnega partnerstva (Prav tam: 6).

Kot je razvidno iz zadnjega načela, ni odgovorno samo ministrstvo, pristojno za šolstvo, ter vrtci in osnovne šole, pač pa je omenjene cilje možno doseči le s sodelovanjem na različnih ravneh in z različnimi socialnimi partnerji. V Smernicah so za omenjene partnerje v vzgoji in izobraževanju za trajnostni razvoj predlagani številni ukrepi. Tako je denimo za vrtce in šole predlagana tudi priprava in izvedba letnega delovnega načrta, ki vključuje vzgojni načrt in izobraževanje strokovnih delavcev ter

izvajanje samoevalvacije uresničevanja zadanih ciljev vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Ministrstvo za šolstvo in šport mora za slednje razviti instrumente za izvajanje samoevalvacije na šoli ter ugotavlja-

vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj zapostavljena, bi bilo to več kot neupravičeno. Nemalo je projektov na slovenskih šolah, ki razvijajo koncept vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj pri učencih in

Foto: A2

nje kakovosti na državni ravni, poleg tega pa zagotoviti tudi posodobitev kurikularnih dokumentov z vključitvijo vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj. Tako lokalne skupnosti kot nevladne organizacije morajo sodelovati z vrtci in šolami, dajati predloge za pripravo projektov v vrtcih in šolah oziroma zagotavljati razmere za pripravo in izvedbo tovrstnih projektov (Prav tam: 12).

Odprte poti

Sledenje vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj zahteva učinkovit politični, ekonomski in socialni sistem. Če bi zapisali, da je v slovenskem šolskem prostoru

dijakov in so deležni izjemne mednarodne odmevnosti. Zagotovo pa je treba v slovenskem šolstvu okrepiti sistematičen razvoj navedenega področja. Čeprav je Ministrstvo za šolstvo in šport sprejelo Smernice, bo bistvenega pomena za njihovo implementacijo zavzetost vseh akterjev vzgoje in izobraževanja za njihovo udeležanje. 🌱

Literatura

Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (2005). UNECE, Ženeva.

Smernice za vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj od predšolskega do douniverzitetnega izobraževanja (2007). Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana.